

Szegény Nemzeti...

Beszélgetés Csiszár Imre igazgató főrendezővel

– A budapesti színházak a Nemzeti és az Operaház kivételével a Fővárosi Tanács felügyelete alá tartoznak; ez a két nagy színház viszont a Művelődésügyi Minisztérium irányítása alatt áll. Gondolom, ez legalábbis anyagi előnyökkel jár.

– A Nemzeti Színház gyakran emlegetett kiemelt helyzete nem létezik, vagy, ha igen, akkor negatív értelemben. A színházak helyzete persze egytől egyig katasztrofális, de még mindig többet remélhetnek azok, melyek a tanácsoktól az önkormányzatok kezébe kerülnek. „Az ország első színházának” lenni semmiképpen sem anyagi megkülönböztetés. A közoktatás és művelődés óriási tárca: ide tartoznak az iskolák, óvodák, zenekarok, a filmművészet, nem csoda hát, ha néha mostohagyereknek érezzük magunkat.

– Soha nem kapott több pénzt a Nemzeti, mint a tanácsi színházak?

– Soha. Mindig a legrosszabb helyzetben volt. Az idén például még egy fillér támogatást sem kaptunk, sem a darabok színpadra állításához, sem a fizetésekre.

– Miből tudnak gazdálkodni?

– A tartalékokból élünk.

– Tárgyalt már az új kormány erről önökkel?

– Szeptember 5-én beszéltem Andrásfalvy Bertalannal, támogatást ígért, de nem hiszem, hogy ez több lesz, mint amit az elmúlt évadokban kaptunk.

– Ha anyagi változást nem is, színházpolitikai váltást hoz-e az új rendszer?

– Feltétlenül. Az elmúlt évek során nagyon sok esetben avatkoztak be a színházak életébe: előadások leltartására, korlátozásokra, „nem támogatás”-okra gondolok. Az *Advent a Hargitán* például rengeteg tortúrán keresztül jutott színpadra, *A vellecei kalmár* vagy Ionesco sokáig tabu volt Magyarországon. A művelődéspolitika formai megoldásokat is kifogásolt, például az én szolnoki *Macbeth*-rendezésemben. Az előző rendszer utolsó éveivel az erőteljes beleszólás a színházak életébe, az izlésterror megszűnt. Ma szabad keze van a színházaknak, a minisztérium koordinációs szerepe is eltűnt, nem kifogásolják, ha több színház tüzi műsorára ugyanazt a darabot, lehetőség van a versengésre.

– Elképzelhetetlennek tartja ma, hogy egyszer csak csöng a telefon, és a minisztériumból megszidják önt, akár műsorpolitikai, akár személyi döntéséért?

– Nehéz válaszolni, annyi hirtelen változást éltünk meg az utóbbi időben. Ebben a pillanatban úgy érzem, nem valószínű, hogy ilyesmi előfordulhat.

– Hogy tud az ellen védekezni, hogy a Nemzeti politikai eszközzé váljék?

– A színház nem valamilyen párté vagy pártoké, már csak azért sem, mert ha jól látom, az emberek nagyobb része párton kívüli – ahogyan én is. S az sem igaz, hogy ennek vagy annak a pártnak a darabját játsszuk. Ezt azért hangsúlyozom, mert értek ilyen vádak: ha **Eörsi** *Antigoné*-ját játsszuk, akkor a Nemzeti az SZDSZ-é, ha Csurka *Döglött aknák*-ját, akkor az MDF-é, Brecht azért szerepel, mert kommunista ... Ez nem így van. Játsszunk **Eörsi**t, Csurkát, Brechtet, függetlenül pártállásuktól, kizárólag darabjaik minőségét, értékeit vesszük figyelembe. Shakespeare vagy Molière királyságtól voltak, programdarabokat is írtak, de ez nem rontja művészetük színvonalát.

– Távolodjunk el a politikától, az anyagi gondoktól. Mít számít a Nemzeti Színház kiemelt helyzete a repertoár, illetve az előadások stílusa szempontjából?

– A Nemzeti fő feladata olyan hagyományörzés, mely nem múzeumi, konzervatív jellegű, hanem a hagyományok előadásról előadásra való újjáélesztését kísérli meg. A repertoár hagyományörzése: az európai és magyar klasszikusok – ebbe persze XX. századi írókat is beleérték – állandó színen tartása. Nem kötelező minden magyar színháznak Shakespeare-t, Molière-t, Csehovot, Ibsent játszani, de kötelező a Nemzetinek. Emellett a Nemzeti a születő új magyar dráma műhelye kell hogy legyen. Az előadás módja viszont nem lehet hagyományörző, be kell fogadni a legmodernebb európai irányzatokat.

– A repertoár kötöttsége tehát nem zárja ki a formai kísérletezést?

– Kísérletezni addig kell, amíg nincs jelen a közönség. A kísérlet helye a laboratórium, a színházban ugyanúgy, mint a vegyészeten; a stúdiószínházak hivattak erre. Nálunk a Várszínház kamaraterme szolgál formabontóbb előadások színhelyül, bár tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy minden színre állítás – kísérletezés.

– Mindez milyen terhet ró a társulatra?

– Optimális esetben bármely nemzeti színház társulata az ország legjobb színházművészeiből kell hogy álljon. Az itt dolgozóknak meggyőződésem szerint valamiféle többletelkötelezettségük van. A művészeknek vállalniuk kell, hogy itt nem vehetnek részt sok pénzt és nagy népszerűséget hozó kommersz produkciókban. Olyan színészekre van szükségünk, akik három színház: a Nemzeti, a Várszínház és a Várszínház stúdiója különböző stílusú és funkciójú követelményeinek eleget tudnak tenni. Azt hiszem, a Nemzetiben sok ilyen színész van, az elmúlt egy-két év szerződöttesei nyomán a társulat megújult. Az új emberek a régiek értékrendjét sokban módosították. A belső átrendeződések nem adminisztratív módon, hanem a munka során történtek. Az olyan színészen hiszek, aki jó rendező keze alatt minden darabban újjászüli magát, gondolkodásmódját, eszközeit – ez lelkileg és fizikailag egyaránt roppant nagy teher. És a Nemzeti Színház társulata kész újabb és újabb terheket magára venni.

Gács Anna
Fotó: MTI